Christiano Lectori
S. D.

HERMANNUS von der Hardt.

NOn ægrius Ecclesia laborasse creditur, quam *circa Concilii Constantiensis tempora.* Quod fœda & communis *morum depravatio* Concilii solennissimi remedium postularet. Cujus miseriæ publicæ oculatos testes, *Theodericum Vrie*, & *Nicolaum de Clemangiis* vidimus, plures dein contemplaturi.

Ceterum in illa scelerum publicorum inundatione, *officiorum Ecclesiasticorum artificiosa venundatio*, omnem virtutem, eruditionem, candorem, studium, ac fidem penitus submerserat, & tantum non plane extinxerat. Hinc ruditas in clero, fraudes, doli, insidiæ in officiorum sacrorum Candidatis. Utpote quibus constaret, non virtute, sed auri vi ac pondere, rem esse conficiendam.

In officio torpor, neglectus, ac contemptus sacrorum, voluptatis studium: Diligentia tædiosa, ardor invisus, zelus molestus: Otium dulcius, indulgentia commodior. Ut quam ipsi non sectarentur virtutem, aliis si non inviderent, non concederent tamen, certe ad illam non invitarent, quanto minus pertrahere studerent.

Nec mirum, cum pro episcopali benedictione atque inauguratione hæc resonarit oratio: *Gratis non accepi, quod magna pecunia episcopatum emi, neque gratis dabo. Ut effusarum impie refusionem recipiam expensarum. Ordinare te nolo in sacerdotem, nisi aureum dones. Sacramentum ordinis mihi comparavi, dum Episcopus fierem, & illud*

ejusdem ordinis signum sacrum tibi vendo. Prece & pretio mihi procuravi, rogatu atque munere tibi vendo. Si tantum non dederis, sacerdos non eris. Cujus egregiæ consecrationis characteres diluci-de pinxit *Theodericus Vrie, Hist. Conc. Const. lib.* 4. *dist.* 7. *fol.* 93. *& lib.* 3. *dist.* 2. *&* 4. *fol.* 61. *seqq.*

Quod sacrorum venalium forum advexit simul in Ecclesiam varias sordes, avaritiæ, luxuriæ, fastus. Unde & æmulationes, simultates, contentiones, longæque insidiæ, non multis annis imo vix cum vita terminandæ lites. Unde sumptuum intempestivæ profusiones, corruptioni sacratæ largitiones, exhausti privatorum & mediocriter æratorum loculi. Hoc plebis Christianæ præsidium, exitium dixerim. *Sola ducti ambitione se Prælatos ostenderunt, ut præessent, non prodessent: Ut marsupia implerent, animarum spreta salute; Ut viverent, ut vellent, non ut deberent: Ut libita prosequerentur, non licita: Omnibus scilicet inferioribus scandalum & specula malorum, & totius Christianæ religionis macula existentes.* Hæc seculi illius facies pulchella, à *Theoderico Vrie, Hist. Conc. Const. lib.* 2. *dist.* 8. *fol.* 50. scite delineata. *Bonifacii IX.* insatiabilis auri cupiditas, haud longe ante Concilii Pisani ac Constantiensis tempora, adeo non urbes, non vicos, non pagos, sed loculos quosque reconditissimos privatissimosque angellos ubique pervaserat, ut toto orbe invisum esset & falsitatis argueretur nomen Bonifacii, veriusque *malifacius* audiret. *Illius ætate, qua regnabat*, inquit Vrie f. 48. *floruit avaritia, succrevit simonia, & cetera mala.*

Theodoricus à Niem, hujus Pontificis Secretarius, in *Labyrintho*, c. 39. *Bonifacius Papa pulchræ*, inquit, *staturæ, sed vitiosi subjecti. Neque enim unquam in sede Apostolica legitur præsedisse, qui adeo publice & inverecunde Simoniæ vitium præsumeret exercere, scandalizando indifferenter, propter pecuniæ quæstum valde multos Archi-Episcopos, Episcopos, & aliorum statuum Ecclesiasticos prælatos ordinando, nec non clericos & sacerdotes, omnia vitiose faciendo, qui etiam fratres suos Marchiones & Duces ac Comites fecit, eos ultra modum ditando ac etiam exaltando.*

Luculentissime obscurissimam hanc & sordidissimam Bonifacii *artem* Simoniacam, qua totam Ecclesiam fœdabat, descripsit idem *Theodoricus à Niem in Historia Schismatis sui temporis.* Cujus paucula verba ex *MSCto Gothano* notasse juverit. *Reperit* (Bonifacius IX.) *plures bonos & legales Cardinales de suo Collegio, qui Simoniæ vitium detestabantur omnino. Quorum præ timore, dum viverent, quasi per septem annos, non audebat simoniam publice committere. Attamen per aliquos mediatores, potissime in prælatorum promotionibus, tunc clanculo exercebat eandem, intercedentibus pactis clandestinis de promotionibus per ipsum faciendis, dum tamen hujusmodi promovendi sibi aliquas florenorum summulas exhiberent. Et si illis à quibus postulabat, pecunias illas ei non dederunt in prompto, diversas confinxit & allegavit in secreto Consistorio coram dictis Cardinalibus causas, quarum prætextu istorum promovendorum plus debito*

nego-

negotia protelabat, seu totaliter impedivit. Sic etiam dictis Cardinalibus suis sæpius illudendo. Prædictis autem Cardinalibus pro majori parte successive defunctis, quos ipse Simoniam odio habere cognovit, exhilaratus est nimium, quia tunc libertatem habebat, ipsas simonias, sicut & placuit, etiam publice exercendi. Sed demum, videlicet circa decimum annum sui regiminis, ut cautius ageret in hac parte, palliaretque dictam simoniam quam exerceret, quodam necessitatis colore primos fructus unius anni omnium Ecclesiarum cathedralium, abbatiarum, vacantium, suæ Cameræ reservavit. Itaque quicunque ex eo in Archi-Episcopum, Episcopum aut Abbatem per eum promoveri voluit, illum ante omnia oportuit solvere primos fructus Ecclesiæ seu monasterii, cui præfici volebat, etiamsi nunquam possessionem Ecclesiæ ejusdem vel monasterii consequi posset. De quo ipse Bonifacius penitus non curabat, imo sæpius dicebat; Utinam non adipiscatur possessionem ejusdem Ecclesiæ vel Monasterii, ad quam vel ad quod eum promovi. Ut iterum de alio, quem præficeret illi Ecclesiæ vel monasterio, sicque recentes pecunias extorqueret. Dicti autem primi fructus per ipsum æstimati fuerunt ad triplum illius Ecclesiæ vel monasterii, ad quod vel quam promovebatur prælatus, quam in literis Cameræ apostolicæ pro consueto servitio solvendo taxati fuerunt. Et quia non semper omnes promovendi ad hujusmodi Ecclesias vel monasteria venerunt ad curiam ejus sufficienter pecunia fulciti aut cum sacco paraci, usura in ipsius curia tempore regiminis Bonifacii in tantum invaluit, ut amplius non reputaretur peccatum fœnerare in eadem. Imo ipsæ usuræ exigebantur quandoque pœnose à debentibus coram judicibus officialibus dicti Bonifacii. Et tunc illud prophetæ: Et non deficit usura & dolus in plateis eorum, verificabatur ibidem. Sicque exigebatur pecunia Simoniace pro aliqua gratia ab ipso Pontifice obtenta ex stipulatu promissa. Et ut nihil de contingentibus ipse Pontifex omitteret, multas uniones Ecclesiarum parochialium & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum simonia intercedente fecit &c. Quas similesque centenas *artes* alias Bonifacii, *aurum emulgendi*, ex *Theoderico à Niem*, ipso hujus Pontificis secretario, infra plenius audiemus ac mirabimur.

Tertium interim testem, ejusdem ævi, hic advocabimus Bonifacianarum pessimarum artium, irreligiosa sacrorum venundatione exercitarum, *Gobelinum Personam*, qui prolixissime sordidum istud Bonifacii forum descripsit, quod sua ætate suis vidit oculis & horruit. Hic in *Cosmodromio*, Tomo I. Rerum Germanicarum Illustris Meibomii, *cap. 84. f. 316. Anno*, inquit, *Pontificatus Bonifacii primo, multi pauperes clerici curiam Romanam pro gratiis obtinendis satagebant visitare. Et cum examinabantur, modus examinandi inauditus tunc ortus exitus sinistri earundem gratiarum certum præbebat indicium. Nam ministri examinatorum, ipsis Dominis suis non insciis, ab examinandis pecuniam exegerant. Cum igitur distributio gratiarum postea facta est, omnibus impetrantibus gratias in rotulis pauperes clerici postpositi sunt, & gratiæ eorum*

pæne inutiles efficiebantur. Annis enim secundo & tertio ipse signavit multas rotulas sub data anni primi, acsi cum aliis rotulis in principio anni primi porrectæ fuissent. Nec erat discretio, quis rotulas illas emitteret, vel qui continerentur in illis. Et isti omnes gratiis pauperum in primo anno obtentis præjudicabant. Deinde successu temporis quasi omnes supplicationes sibi porrectas sub gratiis specialibus quotidie signavit. Postea multi obtinuerunt duas, tres vel quatuor gratias speciales sub data familiarium Papæ. Deinde multi obtinuerunt gratias cum clausula Anteferri. Quæ non solum præjudicabant gratiis pauperum generalibus, sed etiam gratiis specialibus. Postea vacantibus beneficiis, quæ hujusmodi gratias habentes acceptabant, alii impetrabant eadem sub data diei obitus, & datas expectatoris quascunque excluserunt. Multi etiam impetrabant gratias, in quibus Papa scripsit, motu proprio se illas concessisse, quamvis Papa personas illas, quibus hujusmodi gratias concesit, minime novit. Et sic quilibet excogitavit sibi modum, quo posset alium excludere: Nec dubium erat de signatura obtinenda, aut literarum expeditione facienda, si impetrans non defecit in pecunia expendenda. Ex prædictis inexplicabiles lites ortæ sunt, & succedentibus diversis Papæ declarationibus, vix aliquis in beneficio, per gratiam sedis Apostolicæ tunc obtento sibi securus videbatur, &c.

Longissimo *artium Bonifacianarum* catalogo pertexto, hoc tandem *Gobelinus Persona* Bonifacio ponit monumentum: *Sicut hic Bonifacius super omnes Romanos Pontifices, prædecessores suos, terreni principatus potestatem rigidius in Romanos ostendit, ita auctoritatis Apostolicæ plenitudinem, latius quam iidem prædecessores in Imperii Romani extremos fines usque distendit: Non ut aurum, quo Petrus claudum sanans caruit, se cumulare monstraret, sed ut dum vices illius gessit in terris, cui nemo dicere potest, cur id facis? auri sitim auro extingvi non posse, non solum verbo, verùm etiam exemplo confirmaret.*

Quibus ad scrinia Principum urbiumque magnarum secreta tabulasque antiquas reconditas aditus concessus, hujus generis *bullarum Bonifacianarum*, auro parando sacrarum reliquias offendent plurimas. Quod nullus indulgendo, concedendo, constituendo, immutando, revocando, redintegrando, rursusque inflectendo ac roborando, jura ac beneficia, frequentior extiterit, ne ullus auri venandi modus maneret intactus. Ex *Archivo inclytæ urbis Brunsvigæ* SERENISSIMUS PRINCEPS RUDOLPHUS AUGUSTUS, BRUNSVICENSIUM DUX, *herus meus clementissimus*, plura ejus generis *Bonifaciana diplomata*, Anno Papatus ejus secundo, sexto, decimo, Brunsvicensibus data, ac sigillo consveto plumbeo onerata, cum aliis gratiosissime exhibuit. Quorum nonnulla curioso lectori hic statim exhiberemus, nisi vereremur, ne hæc præfatiuncula limites præfaminis brevi libello præludentis longe excederet. Differemus igitur, donec *Theodericum à Niem* Historiam illius temporis adeoque & Bonifacianam pertexentem

xentem, ex MSCtis advehemus, cui hæc atque similia *rariora illius ætatis symbola* adjungemus.

Bonifacii hujus mores deponi per successores non poterant, auri Bonifaciani fulgore oculos successorum perstringente, qui non nisi in Bonifacio bonum & pulchrum nitidumque spectabant. *Johannes* itaque XXIII. hæc onera, à Bonifacio Ecclesiis imposita, levare religioni sibi ducebat, non onera ab aliis in se devoluturus, nisi aurea, atque illa licet gravissima. Ita quidem, ut mitior adhuc & bonus visus *Bonifacius Johanni* mox secuto *comparatus*. Ille rivos auri hausturus, hic fluvios absorpturus, fontibus etiam primis exsiccatis. Nunquam eo usque ars Simoniaca crevisse visa, quam hujus ope atque instituto. Quod ergo hic gravi & compressa utraque manu totius orbis Christiani loculos instar spongiæ premere videretur, miro artificio studium dissimulans, communis orbem clamor replevit, ut Constantiam confluerent universi, vel manus prementis atque succum sangvinemque exprimentis levaturi atque declinaturi, vel fauces obstructuri.

Didicerat *Dominus Johannes* hanc lucrosam scientiam ex Bonifacio, cujus Cubicularius, egregie hanc aurum emulgendi, aut, uti illo seculo lepide loquebantur in Ro. curia, *pecuniam exbursandi* artem exercuerat, Bonifacio eo nomine percharus. A quo præmii pro præstita fideliter hac opera numero Cardinalitiam dignitatem impetravit. Occupato tandem per insidias papatu aurique machinis, abyssum aperuit infinita auri mole non replendam. Huc omnes nervos cum intendisset, *Constantiense Concilium* hos brachiorum nervos vel frangere vel defatigare, spiritusque nimios mitigare atque minuere allaborabat. Quod factum, illo dignitate Papali exuto, inque carcerem tandem conjecto. Quorum omnium testes irrefragabiles tum *publica* sunt *Concilii Constantiensis Acta*, tum *Theodericus Vrie*, *Theodericus à Niem*, aliique illius temporis scriptores universi.

Sic erant illo tempore Archi-Simoniaci *Bonifacius* IX & *Johannes* XXIII. qui auro æstimarent religionem omnem. Quod itaque ad perquirendas auri venas cuniculi varii parati, & his ita Ecclesia & Reipublicæ salus subruta, ut prorsus ruitura utraque videretur, nisi *Generalis Concilii Constantiensis* ope hi cuniculi obstruerentur, ac ruina præsentissima averteretur: Hæc *Simoniæ artificia* in Concilio publice spectata, ponderata, ac, ni omnibus esset pereundum Ecclesiis, solennissime damnata. Juverunt in *concilio* præsentes boni Cardinales, Episcopi ac Prælati quique cum Sigismundo ceterisque regibus ac principibus. Consilia frequentia inivérunt, rem arduam, profundissimas quæ egerat radices, curate excusserunt, & quî malum tollendum sedulo expenderunt.

Ex his in celebri isthoc Concilio *de abolenda* pernitiosissima *Simoniæ labe* ceptis consiliis, curis, votis, machinis, natum præsens *Johannis Gersonii* breve sed nobile opusculum, *De simonia in Constantiensi Concilio tollenda*, ac non in cineribus sed apertis flammis,

mis, quæ totum Christianum jam invaserant orbem, extingvenda.

Ex pluribus ejusdem argumenti eodem tempore natis scriptis placuit hoc *Gersonianum*, non solùm propter *autoritatem* Viri, tum in universa Ecclesia tum ipso Concilio maximam, qui dandis consiliis plurimùm ubique valeret, verùm etiam ob *concisam brevitatem*, consulendique modestiam ac maturitatem, indeque argumentorum vim ac admirabile pondus.

Non autem ex impressis Gersonianis operibus hoc præclarum opusculum repetivimus, sed ex ANTIQUO MSCto, in INCLYTÆ REIPUBLICÆ NORIBERGENSIS BIBLIOTHECA asservato. Cujus copia facta DUCI SERENISSIMO RUDOLPHO AUGUSTO à *Generosissimo ac Perillustri Viro*, *Domino* CAROLO WELSERO, *ordinis sacri Noribergensis Ephoro Excellentissimo ac Protoscholarcha Magnifico*, elegantissimâ eruditione ac propensissimo in literatos affectu eminente.

Quocum svavi harmonia conspiravit *Maxime Reverendus Theologus Noribergensis, Dominus* CONRADUS FEURLINUS, *sacri ministerii Antistes Venerandus, Reipublicæ Bibliothecarius solertissimus.* Singularis in Serenissimum Ducem affectus hos movit, ut aliquot *codices MSCtos*, ad Hussi & Constantiensis Concilii negotia spectantes, ex *publica Reipublicæ inclytæ Bibliotheca* liberali manu communicarent: Plura antiqua monumenta, & in his credo desideratissimam *Wallenrodianam Concilii Constantiensis historiam*, ex illustris & de republica quoq; literaria longe meritissimi *Pirckheimeri Bibliotheca*, benigne exhibituri, nisi hæc, patriâ urbe dudum relictâ, in *Angliam* navigasset, sumptibus Comitis Arundeliensis redempta, & eò transvecta. Quod olim *Noribergensis Reipublicæ* nunc *Angliæ* illustre ornamentum *Londini in Collegio Greshamensi*, pone illud Conclave, in quo Societas regia solet congregari, cum voluptate spectavit *Vir Reverendus ac Clarissimus Dn.* JOHANNES CONRADUS FEURLEIN, *in patria Norimberga in æde Parochiali Sebaldina Ecclesiasticus orator felicissimus*, cujus amicitiæ pignora jucundissima quotidie veneror.

Ceterum tanto promptius Gersonianum hocce opusculum *ex MSCto Noribergensi* depromsimus, quanto corruptius illud in impressis codicibus deprehensum, ex *MSCto hoc* elegantissime appositissimeque restituendum. Ea siquidem differentia est utriusque, ut haud exigua parte amplior sit libellus in MSCto, quàm in impressis codicibus. Ut lacunæ impressorum non felicius ac decentius quam ex laudato MSCto suppleantur. Addita quædam appendicis loco in MSCto, ex *Gersonis tractatu de oratione & ejus valore* hausta, jure misimus.

In *Capita* distingvere, *argumentis* ac *marginalibus indicibus* ornare, fas esse credidimus. Quod lectoris commodis consulere regula nostra sit perpetua.

JOHAN-